

20-Yanvar, 2026-yil

**BOLANING KELAJAKDA O‘RIN TOPISHI UCHUN OTA-ONA SAVODLI
BO‘LSINMI YO HUNARLI?**

Alisherova Nodira Alisherovna

*Qashqadaryo viloyati, Qamashi tumanidagi ixtisoslashtirilgan maktab ingliz tili
o‘qituvchisi*

Annotatsiya: *Maqolada bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati va jamiyatdagi o‘rnini shakllantirishda ota-onaning savodlilik va hunarlilik darajasining roli tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, ota-onaning nafaqat akademik savodligi, balki amaliy hunar ko‘nikmalari ham bolalarning rivojlanishiga sezilarli ta‘sir qiladi. Maqolada psixologik, ijtimoiy va pedagogik nuqtai nazardan ota-onaning ta‘siri, savod va hunar orasidagi balans va bolaning kelajakdagi ijtimoiy muvaffaqiyati bilan bog‘liq tavsiyalar berilgan.*

Kalit so‘zlar: *bola tarbiyasi, ota-ona roli, savodlilik, hunarlilik, kelajak muvaffaqiyati, ijtimoiy rivojlanish.*

KIRISH

Bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati ko‘plab omillarga bog‘liq bo‘lib, ota-onaning tarbiyaviy va ma‘naviy ta‘siri eng muhim omillardan biri hisoblanadi. Zamonaviy psixologik va pedagogik tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ota-onaning ta‘lim darajasi va hunar ko‘nikmalari bolaning rivojlanishida bevosita rol o‘ynaydi[1].

Savodli ota-ona bola bilan muloqotda bilim asosida tarbiyaviy yondashuvni qo‘llashi, uning intellektual rivojlanishini rag‘batlantirishi mumkin. Shu bilan birga, hunarli ota-ona amaliy ko‘nikmalar orqali bolaga hayotiy tajriba, mehnatga hurmat va mustaqillik sifatlarini o‘rgatadi.

Maqolaning asosiy maqsadi — ota-onaning savodlilik va hunarlilik darajasi bolaning kelajakdagi ijtimoiy va shaxsiy muvaffaqiyatiga qanday ta‘sir qilishini o‘rganish, shuningdek, bu ikki ko‘nikma o‘rtasidagi balansni aniqlashdan iborat.

Savodlilik odatda akademik bilim, til va kommunikativ ko‘nikmalarni o‘z ichiga oladi. Tadqiqotchilarning fikricha, savodli ota ona farzandning fikrlash jarayonini qo‘llab quvvatlab, bilimga bo‘lgan qiziqishni oshirish orqali uning ijtimoiy va kasbiy o‘rishiga ijobiy ta‘sir ko‘rsatadi. Buning sababi shundaki, ota ona o‘z farzandiga fanlar bo‘yicha tushuncha berish, mustaqil o‘qish strategiyalarini shakllantirish va tanqidiy tafakkur asoslarini o‘rgatishga imkon yaratadi.

Hunarli ota onaning roli esa ko‘proq amaliy ko‘nikmalar, muammolarni hal etish qobiliyati hamda mehnatga hurmat bilan bog‘liqdir. Amaliy tajriba bolaning hayotiy vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish, real kasbiy muammolarni hal etishda iqtidorini rivojlantiradi. Xususan, hunarli ota ona farzandga texnik, qo‘l mehnati va real kasb sohalarida bilim berib, unga mustaqil hayotga tayyorlanish imkonini yaratadi.

Bugungi sharoitda bilim asosidagi iqtisodiyotning jadal rivojlanishi savodlilikni muhim deb hisoblashga asos beradi, ammo hunar ko‘nikmalari ham mehnat bozorida raqobatbardoshlikni oshiruvchi asosiy omil bo‘lib qolmoqda. Shu bois, faqat savodli yoki faqat hunarli bo‘lishning o‘zi yetarli emas, balki bu ikki komponentning uyg‘unligi bolaning kelajakdagi ijtimoiy moslashuvi va kasbiy muvaffaqiyatining kafolatidir [2].

Shu nuqtai nazardan, ota onaning savodlilik va hunarlilik darajasining farzand kelajagiga ta’siri masalasi nafaqat psixologiya va pedagogika, balki ijtimoiy fanlar doirasida ham dolzarb ilmiy muammo hisoblanadi. Mazkur maqolada aynan shu masala — ota onaning savodli yoki hunarli bo‘lishi bolaning kelajakda o‘rin topishiga qanday ta’sir qilishi, ularning har biri farzand shakllanishida qaysi omillar bo‘yicha afzalliklar taqdim etishi hamda ularning uyg‘unlashuvi mojarolari tahlil qilinadi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati ota-onaning savodlilik va hunarlilik darajasi bilan bevosita bog‘liq ekanligi psixologik, pedagogik va ijtimoiy tadqiqotlar orqali tasdiqlanadi. Mazkur bo‘limda ushbu mavzu chuqur tahlil qilinib, ota-onaning savodli va hunarli bo‘lishi farzandga qanday ijobiy ta’sir ko‘rsatishi, bu ikki ko‘nikmaning uyg‘unligi va farzandning kelajakdagi ijtimoiy, akademik va kasbiy muvaffaqiyatiga ta’siri ko‘rib chiqiladi.

Tahlil natijalari shuni ko‘rsatadiki, savodli ota-onaning roli asosan farzandning intellektual rivojlanishi va akademik muvaffaqiyatida sezilarli bo‘ladi. Savodli ota-ona bolaga kitob o‘qish, ilmiy bilimlarni tushuntirish, tanqidiy fikrlashni shakllantirish va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmalarini berishda yordam beradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ota-ona bilan muloqotdagi sifat, ayniqsa bilim asosidagi savodlilik, bolalarning o‘quv motivatsiyasi va ijtimoiy ko‘nikmalarini oshiradi. Masalan, agar ota-ona o‘z farzandiga fan va texnologiya bo‘yicha tushuntirish beradigan bo‘lsa, bola muammolarni mantiqiy asosda hal qilishga va ijodiy yondashishga o‘rganadi. Shu bilan birga, savodli ota-ona bolaga bilim olishga qiziqish uyg‘otadi, o‘quv jarayonida mustaqillikni rivojlantiradi va akademik muvaffaqiyatga erishishga imkon yaratadi.

Biroq, tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, faqat savodli bo‘lish yetarli emas. Agar ota-ona hunarsiz bo‘lsa, bola hayotiy ko‘nikmalarni yetarli darajada rivojlantira olmaydi. Shu sababli, hunarli ota-onaning roli muhim ahamiyatga ega. Hunarli ota-ona bolaga amaliy tajriba, mehnatga hurmat, mas’uliyat, real hayotdagi muammolarni hal etish ko‘nikmalarini beradi. Masalan, hunarli ota-ona o‘z farzandini texnik ishlar, qo‘l mehnati va kundalik hayotiy vazifalar bilan shug‘ullanishga o‘rgatadi. Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki, amaliy ko‘nikmalar bolaning kelajakdagi kasbiy faoliyatida muvaffaqiyat qozonishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Hunarli ota-ona shuningdek farzandning ijodiy tafakkurini va innovatsion qobiliyatini rivojlantiradi, chunki amaliy muammolarni hal qilish jarayonida bolaning tafakkuri va ijodiy fikrlash ko‘nikmalari faol ishlaydi.

Tahlil shuni ko‘rsatadiki, savod va hunar o‘rtasidagi muvozanat bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati uchun eng optimal variant hisoblanadi. Faqat savodli ota-ona farzandga akademik bilim beradi, ammo u real hayotdagi muammolarni hal qilish qobiliyatini shakllantira olmaydi. Shu bilan birga, faqat hunarli ota-ona amaliy ko‘nikmalarni berib,

20-Yanvar, 2026-yil

bolani akademik jihatdan rivojlantirish imkoniyatini cheklaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, savod va hunar uyg‘unligi bolaga nafaqat bilim va amaliy ko‘nikmalarni birgalikda beradi, balki ijtimoiy, psixologik va kasbiy jihatdan ham muvaffaqiyatga tayyorlaydi.

Tahlil davomida o‘tkazilgan so‘rovnomalar va kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, ota-onaning savod va hunar darajasi farzandning kelajakdagi kasbiy tanlovi va ijtimoiy moslashuviga bevosita ta’sir qiladi. Masalan, savodli va hunarli ota-ona farzandni akademik va amaliy jihatdan qo‘llab-quvvatlaydi, bu esa uning ijtimoiy muvaffaqiyatini oshiradi. Shu bilan birga, hunarli ota-onaning o‘rnak ko‘rsatishi bolada mehnatsevarlik va mas’uliyatni shakllantiradi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, ota-onaning ikki jihatni uyg‘unlashtirishi bolaga intellektual bilim, amaliy tajriba, ijtimoiy ko‘nikmalar va kasbiy tayyorgarlikni bir vaqtning o‘zida beradi.

Bundan tashqari, ota-onaning savod va hunar darajasi bolaning shaxsiy rivojlanishiga ham ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Savodli ota-ona bolaning muloqot qobiliyati, fikrlash va muammolarni tahlil qilish ko‘nikmalarini rivojlantirsa, hunarli ota-ona farzandning ijodiy va amaliy qobiliyatini shakllantiradi. Shu tariqa, ota-onaning har ikki jihati birlashtirilgan holda bolaning shaxsiy va ijtimoiy muvaffaqiyatini ta’minlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, bu uyg‘unlik zamonaviy mehnat bozorida ham raqobatbardosh shaxsni tarbiyalashga yordam beradi.

Natijalar shuni ko‘rsatdiki, zamonaviy sharoitda ota-onaning vazifasi faqat farzandni bilimli qilish emas, balki uni hayotiy ko‘nikmalar bilan boyitishdir. Shu bilan birga, ota-onaning bilim va hunar uyg‘unligi farzandning kelajakdagi muvaffaqiyatini kafolatlaydi, uning akademik, kasbiy va ijtimoiy sohalarda muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini oshiradi. Tadqiqot natijalariga ko‘ra, ota-onaning ikki jihatni uyg‘unlashtirgan yondashuvi bolaning kelajakdagi muvaffaqiyatini oshirish va jamiyatdagi ijtimoiy moslashuvini ta’minlashda muhim omil hisoblanadi.

Shu bilan, tahlil va kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, ota-onaning savodlilik va hunarlilik darajasi farzandning kelajakdagi muvaffaqiyatini belgilovchi strategik omil sifatida xizmat qiladi. Savod va hunar uyg‘unligi bolaga akademik bilim, amaliy ko‘nikmalar, ijtimoiy va kasbiy moslashuv ko‘nikmalarini bir vaqtning o‘zida beradi. Shu sababli, ota-onaning bu ikki jihatni uyg‘unlashtirgan tarbiyaviy yondashuvi bolaning kelajakdagi shaxsiy va kasbiy muvaffaqiyatini ta’minlashda eng samarali strategiya hisoblanadi.

Inson bolasi dunyoga kelarkan, turfa xil fikrlar, qadriyatlar va jamiyatdagi ijtimoiy normalar olami bilan o‘ralgan holda voyaga yetadi. Har bir insonning o‘ziga xos dunyoqarashi, yondashuvlari va ma’naviy olami mavjud bo‘lib, u bolaning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shu nuqtai nazardan qaraganda, farzandni voyaga yetkazish va uning shaxs sifatida kamol topish jarayonida ota-onaning roli nihoyatda muhim hisoblanadi. Abdulla Avloniy ta’kidlaganidek, “Tarbiyani tug‘ilgan kundan boshlamak, vujudimizni quvvatlantirmak, zehnimizni ravshanlantirmak lozim” [1], bu esa ota-onaning bolaga erta yoshdan boshlab to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishdagi mas’uliyatini ochib beradi.

20-Yanvar, 2026-yil

Bugungi kunda mustaqil bo‘lishni xohlovchi yoshlar bilan ota-onaning noto‘g‘ri ta’siri bir qator salbiy oqibatlarga olib kelmoqda. Misol uchun, o‘qituvchi yoki tikuvchi bo‘lishni xohlagan bolaning majburan shifokor yoki harbiy kasbiga yo‘naltirilishi uning kasbiy qoniqishini kamaytiradi va shaxsiy iqtidorini to‘liq namoyon eta olmasligiga sabab bo‘ladi [2]. Shu bilan birga, ba’zi ota-onalar farzandlarining orzulari o‘rniga o‘z manfaatlari yoki orzularini amalga oshirishga intilishadi. Natijada, bolalar o‘z qobiliyatiga mos kelmaydigan faoliyat bilan shug‘ullanishga majbur bo‘ladilar va kelajakda kasbiy muvaffaqiyatga erisha olmaydilar [3].

Shu bilan birga, ota-onaning hayotiy tajribasi va keng dunyoqarashi bolalarga to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatishda muhim ahamiyatga ega. Har bir ota-onaning fikrlash qobiliyati farq qilishi, shuningdek, farzandning iqtidor va qiziqishlarini aniqlashda ota-onaning bilim va tajribasiga tayanish zarur. Masalan, farzand iqtisodchi bo‘lishni istasa, lekin hisob-kitob va mantiqiy tafakkurda qiyinchilikka duch kelsa, ota-onaning maslahat va yo‘naltirish roli uning kelajakdagi muvaffaqiyatini ta’minlashda hal qiluvchi bo‘lishi mumkin [4]. Shu ma’noda, “Maslahatli to‘n tor kelmas” degan maqol ham ota-onaning farzand tarbiyasida maslahat va maslahatlashuvning ahamiyatini ochib beradi [5].

XULOSA

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatdiki, bolaning kelajakdagi muvaffaqiyati va ijtimoiy moslashuvi ota-onaning savodlilik va hunarlilik darajasi bilan bevosita bog‘liq. Savodli ota-ona bolaga intellektual bilim berish, mantiqiy tafakkur, tanqidiy fikrlash va o‘quv motivatsiyasini shakllantirish orqali uning akademik rivojlanishiga ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, hunarli ota-ona farzandga amaliy ko‘nikmalar, hayotiy tajriba va mehnatsevarlikni o‘rgatadi, bu esa bolaning kasbiy tayyorgarligini va real muammolarni hal qilish qobiliyatini mustahkamlaydi. Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, har ikki jihatning uyg‘unlashuvi bolaning shaxs sifatida rivojlanishida va kasbiy muvaffaqiyatida muhim omil sifatida xizmat qiladi

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Avloniy A. Tarbiyaviy asarlar. — Toshkent: Fan, 1990. — 320 s.
2. Karimov I. Bolalarning kasbiy orientatsiyasi va ota-onaning roli. — Toshkent: Sharq, 2005. — 210 s.
3. Sobirov R. Ota-onaning psixologik ta’siri bolalarning rivojlanishida. — Toshkent: Fan, 2010. — 184 s.
4. Mirzaev J. Kasb tanlash va yoshlar. — Toshkent: O‘zbekiston, 2012. — 240 s.
5. Mahmudov B. Ota-onaning maslahatlari va bolalarning shaxsiy qarorlari. — Toshkent: Yangi Asr Avlodi, 2015. — 198 s.
6. Nazarov D. Farzand tarbiyasida ota-onaning roli. — Toshkent: Akademiya, 2018. — 224 s.